

Antonio Sitges-Serra: “Federalisme i estat de benestar”

Amb noms diferents i polítiques diverses segons els països, però compartint la idea comuna d'una justa redistribució de la riquesa, Europa es va dotar de sistemes de cobertura social que van ser decisius per millorar les condicions de vida, reduir les desigualtats i consolidar la pau. Federalistes d'Esquerres ha decidit organitzar un grup de treball que reflexioni sobre les oportunitats i amenaces de l'actual estat del benestar sota el doble prisma de la descentralització i govern compartit de caràcter federal.

L'estat de benestar es desenvolupa a Europa després de la II Guerra Mundial, amb l'objectiu de proveir de protecció social als seus ciutadans en aspectes claus com la salut, l'educació o la justícia. Amb noms diferents i polítiques diverses segons els països, però compartint la idea comuna d'una justa redistribució de la riquesa, Europa es va dotar de sistemes de cobertura social que van ser decisius per millorar les condicions de vida, reduir les desigualtats i consolidar la pau. Gràcies a aquesta provisió, la segona meitat del segle XX va veure créixer la riquesa i el benestar de les capes socials més vulnerables i l'aparició d'una amplíssima classe mitjana sobre la qual es va construir el concepte d'una Europa comuna. Una raonable inversió pública que va estimular l'economia, una economia de mercat moderadament regulada i un sindicalisme que protegia els drets laborals, van constituir el nucli del sistema econòmic i productiu que va fer possible l'Europa actual.

Encara que encara és aviat perquè historiadors i economistes es posin d'acord sobre les raons que van portar a l'eclosió neoliberal, la veritat és que a partir de mitjans dels anys vuitanta els conceptes de sector públic fort i regulació del mercat entren en crisi i s'obre una època en què les companyies multinacionals de la mà de governs de dretes passen a promoure i controlar la globalització de l'economia i amb això s'obre un gran mercat lliure, cada vegada més desregulat, una progressiva financiarització de l'economia i la deslocalització de les empreses darrere de salaris baixos i beneficis cada vegada majors. Tot això s'associa a una minva progressiva del sector públic i a privatitzacions massives de serveis tradicionalment responsabilitat dels estats: ferrocarrils, energia, educació, sanitat, etc.

Però no només les polítiques neoliberals amenacen la continuïtat de l'estat de benestar. La seva sostenibilitat es veu així mateix compromesa des de la seva essència mateixa per diversos factors que ho fan presa fàcil de la dreta. Entre aquests cal destacar:

- 1) la subvenció o gratuïtat i l'ampliació progressiva de les cobertures socials (maternitat, pensions, avortament, dependència, atur, transports) disparen els costos de l'estat del benestar per sobre del creixement de la riquesa de molts països,

- 2) l'atur, la prolongació de l'esperança de vida i la baixa natalitat comprometen el sistema de pensions i, en general, la viabilitat de la seguretat social tal com l'hem concebut fins ara,
- 3) en el context de la crisi actual molts governs s'han endeutat fins a extrems fins fa poc inimaginables (en molts casos assumint deutes del sector privat), la qual cosa va a condicionar seriosament les economies europees durant les properes dues dècades.

Les amenaces que pengen sobre l'estat de benestar a Espanya són les que acabem d'esmentar referint-nos al marc general europeu però posseeixen trets propis. En primer lloc la complexitat administrativa ha creat una Administració poc àgil i eficient, amb duplicitats competencials, inèrcies centralistes i polítiques d'exaltació local oneroses i corruptes. L'electoralisme ha passat factura al ciutadà en temes com la creació d'empreses públiques deficitàries, construcció d'infraestructures ruïnoses i clientelisme basat en subsidis dubtosos o pràctiques corruptes.

En segon lloc, l'ampliació progressiva de la cartera de serveis i cobertures socials i el creixement de la despesa sanitària molt per sobre del nostre PIB (despesa sovint ineficient i electoralista), ha compromès la seva gratuïtat i governs autonòmics de diferents colors han implementat formes de copagament.

En tercer lloc, l'elevadíssima taxa d'atur i la proliferació de salaris mileuristes ha provocat una caiguda abismal de la recaptació fiscal per rendes del treball gravant-se el consum a través de l'augment de l'IVA.

En quart lloc, el descrèdit del govern central de Mariano Rajoy i de la seva forma d'entendre i utilitzar la majoria absoluta, ha disparat les reticències dels governs autonòmics que veuen envaïdes les seves competències i amenaçada qualsevol millora del seu finançament.

En cinquè lloc, la política sobiranista d'Artur Mas i els seus aliats, ha suposat un factor desestabilitzador en la relació entre Catalunya i Espanya, alhora que ha marginat l'autèntic debat que tenen pendent tots els catalans i les catalanes sobre el present i el futur d'un estat de benestar sotmès a retallades successives sense més objectiu que l'estalvi ni més programa que el de capejar el temporal i promoure falses il·lusions.

Des de la seva independència de la política institucional i la seva vocació pel debat i la discussió de propostes, Federalistes d'Esquerres ha decidit organitzar un grup de treball que reflexioni sobre les oportunitats i amenaces de l'actual estat del benestar sota el doble prisma de la descentralització i govern compartit de caràcter federal i d'una política social que defineixi i prioritzi el benestar dels ciutadans dins d'una perspectiva econòmica realista. També hauria de reflexionar sobre les conseqüències que tindria una eventual

secessió de Catalunya sobre el finançament d'aquest Estat del benestar, en un context de creixent competència fiscal entre jurisdiccions i de concentració a escala internacional d'una riquesa que escapa a les hisendes dels estats-nació.

Aquest grup de treball té com a objectiu l'anàlisi de les polítiques socials d'estats federals que poguessin servir com a model plausible per a la reorganització federal d'Espanya i de la progressiva integració europea, l'acostament als estudiosos de l'àmbit acadèmic que hagin elaborat propostes i la creació de fòrums de debat en els quals es possessin de manifest les línies mestres de la reorganització federal de les polítiques socials.

Un primer document sobre Sanitat està ja disponible en l'espai destinat als grups de treball. Consultar aquí.

Antonio Sitges-Serra és coordinador Grup de treball sobre "Estat del benestar"